Bidrag till kännedom om svenska skalbaggars biologi och systematik. 39—41

Av

Thure Palm

39. Kläckning av några helodider

De flesta arterna av familjen *Helodidae* träffas som fullbildade skalbaggar på fuktig mark vid eller i närheten av vatten. Detta förklaras av att larverna leva på mycket fuktiga, myllrika platser, i vattensamlingar med löv på bottnen eller stundom i rinnande vatten (särskilt skogsbäckar). Under våren och sommaren 1960 har jag haft kontakt med förstadierna till följande helodidarter.

Helodes minuta L. och *H. marginata* Fabr. — Den 29 maj besökte jag tillsammans med några entomologvänner, däribland lektor Gunnar Israelson på vars jaktmarker vi exkurrerade, ett stycke söder om Hässleholm (Sk.) en bäckravin med åldriga bokar o.a. lövträd. Vid den lilla forsande bäcken fanns byggd en gammal kvarnränna, i vars vattenstänk en ypperlig *Dianous*-lokal hade uppstått. I och under den våta mossan på stenar, vedstycken och andra på marken liggande föremål liksom också under brädlappar och flata småstenar påträffades *Helodes*-puppor och utvuxna larver i stort antal. En del av pupporna kläcktes i början av juni och gåvo imagines av såväl *minuta* som *marginata*, mest av den förstnämnda arten.

Microcara testacea L. — Den 31 maj voro fullväxta larver ytterst vanliga i Halltorps hage (Öl.) i grunda, beskuggade kärrpölar med multnande löv vid kanterna och på bottnen. Puppor (som kläcktes i första hälften av juni) hittades också, och förpuppningen hade skett antingen i de våta lövlagren vid kärrkanterna eller i och under lucker mossa på stenar nära vattnet.

Cyphon pubescens Fabr. och *C. padi* L. — Den 18 augusti sökte jag skalbaggslarver vid Häckeberga i Skåne i de mäktiga lager av multnande boklöv, som samlats vid kanten av den sumpiga sjöstranden strax söder om slottet. Lokalen var starkt beskuggad. Förutom talrika carabid- och staphylinidlarver funnos här också i stort antal utvuxna larver och puppor till, som det föreföll, två olika *Cyphon*-arter. Efter kläckning av en del puppor 4—7 dagar senare kunde fastställas, att arterna voro *pubescens* och *padi*, som alltså hade utvecklats tillsammans i de blöta, starkt förmultnade bottenlagren av lövet. Även pupporna förekommo huvudsakligen i den blöta myllan, där de med hjälp av larvskinnet förankrat bakkroppsspetsen vid något fast föremål, såsom en bladstjälk, ett litet trästycke, ett gruskorn e.l.

Entomol. Ts. Årg. 82. H. 1—2, 1961

Mächtiges Buchenlaublager am sumpfigen und beschatteten Seeufer mit Puppen und erwachsenen Larven in grosser Zahl von *Cyphon pubescens* F. und *C. padi* L. Schonen: Häckeberga. 18.8. 1960. Phot.: Th. Palm.

40. Epuraea excisicollis Reitter.

Den 7/8 1960 tog jag i samband med en våldsam översvämning av Simrishamnsån strax norr om staden 1 ♂ av en *Epuraea,* som fullkomligt överensstämmer med *excisicollis* Reitter såsom denna art beskrives i Danmarks Fauna XIII 1950 s. 75. Den kännes bland annat lätt igen på att ♂ — i motsats till alla våra andra arter av släktet — har ej blott mellanskenbenens utan också bakskenbenens spets utvidgad på insidan. Var djuret hörde hemma eller kom ifrån gav fyndet föga besked om; det flöt bland bark- och växtrester vid åkanten och kunde möjligen tänkas ha levat i någon av de klibbalstubbar, som ett stycke längre upp i ån kringflutits av vattnet. Åns stränder äro eljest vid platsen för fyndet till större delen öppna och sandiga och fyllda med en rätt yppig vegetation av vattenväxter. Arten är ej tidigare känd från Sverige; i Danmark har den påträffats tre gånger, i 1 ex. vardera gången.

Epuraea excisicollis har som art varit ganska omstridd. Den beskrevs av Reitter i slutet av förra århundradet på en ♀ från Hannover som en mellan *E. obsoleta* Fabr. och *distincta* Grimmer stående art. Enligt Hubenthal (Entom. Blätter 1909 s. 23) skulle *E. excisicollis* blott vara en form av *obsoleta,* något som emellertid betvivlades av andra. Reitter själv tycks ha godtagit Hubenthals uppfattning och har i Fauna Germanica (1911 s. 33) omnämnt *excisicollis* endast som en extrem form av *obsoleta* med en mycket stor och djup insvängning av halssköldens sidor före bakhörnen; i sina senare utgivna bestämningstabeller (Best.-Tab. Heft 86: *Nitidulidae.* 1919) har han ej ens tagit med namnet. Sannolikt kände Reitter ej ♂ till *excisicollis.*

Sjöberg (Entom. Tidskr. 1939 s. 123) har ej sett Reitters typ och vågar därför inte uttala sig om denna. Emellertid fortsätter han i samma uppsats:

»Aber drei Exemplare einer *Epuraea,* die ich durch Vermittelung von meinem Freunde Victor Hansen, Kopenhagen, zur Ansicht bekam (sie befinden sich im Museum zu Kopenhagen), stimmen in jeder Einzelheit mit der Beschreibung der fraglichen Reitter'schen Art überein und sind von *obsoleta* F. ganz verschieden. Unter den drei Exemplaren ist auch ein ♂, das nicht nur die Mittelschienen sehr stark, sondern auch die Hinterschienen ziemlich stark erweitert hat, was allein genügt, um die Art von *obsoleta* zu trennen. Wenn diese Exemplare, gegen alle Vermutung, nicht mit *excisicollis* identisch sein sollten, müssen sie einen neuen Namen erhalten. Vorläufig scheint mir dies jedoch unnötig.» Så långt Sjöberg. På grund av osäkerheten i namnfrågan föregås i den samma år utkomna Catalogus Coleopterorum Daniae et Fennoscandiae (1939 s. 67) artnamnet *excisicollis* av ett frågetecken.

I Danmarks Fauna XIII (1950 s. 75) upptar Victor Hansen *E. excisicollis* Reitter som självständig art, utan frågetecken framför namnet, och beskriver den utförligt. Däremot betvivlar Horion (Faunistik der mitteleurop. Käfer VII 1960 s. 107) på grund av Hubenthals och Reitters förutnämnda åsikter och ett uttalande av Méquignon i samma riktning, att *excisicollis,* såsom Reitter beskriver den, är en god art och tar ej heller med den som sådan i sin »Faunistik». Men han håller å andra sidan inte för otroligt, att de danska exemplaren kunna tillhöra en g o d art, som dock måhända är någonting annat än *excisicollis* Reitter.

Fullt klarlagt är följaktligen, att den n o r d i s k a arten är väl skild från *obsoleta* Fabr. (eller *biguttata* Thunb. som den numera kallas); ej lika säkert torde däremot vara, om den fortfarande skall heta *excisicollis* Reitter eller tilldelas ett nytt namn.

41. Skalbaggar i röksvampar

När jag på sensommaren 1960 besökte Zoologiska Institutionen i Lund, berättade prof. Carl H. Lindroth, att han ett föregående år på Stenshuvud (Sk.) i röksvampar hade påträffat båda *Lycoperdina*-arterna och att de där ej skulle vara särskilt sällsynta. Några dagar senare (9/8) hade jag själv tillfälle att resa till Stenshuvud och letade självfallet då efter arterna. Trots att juli månad hade varit ovanligt nederbördsrik, voro röksvampar på Stenshuvud ingalunda så vanliga som man kunde ha väntat. Inne i skogen saknades de nästan helt, men på den öppna ängsmarken med buskar och lövträd vid kanterna växte här och var i små ringar en *Lycoperdon*-art (förmodligen *L. perlatum*). Årets exemplar av svampen hade ej angripits av insekter, men i fjolårssvamparna, som nu voro torra och spruckna i toppen, funnos skalbaggar i de flesta. Ungefär en liter sådana svampar insamlades och plockades sönder och gåvo följande arter.

Lycoperdina succincta L. — Av denna art påträffades talrika puppor och fullväxta larver samt enstaka nykläckta imagines. De uppehöllo sig i den sporalstrande vävnaden och voro helt eller delvis täckta av brunt spormjöl samt därigenom svåra att upptäcka. I hemtagna svampar ägde kläckning av imagines rum hela hösten ända in i början av oktober. Skalbaggarna utfärgades ytterst långsamt, gjorde inga ansatser att lämna svamparna och skulle sannolikt normalt ha övervintrat i dem.

Pocadius ferrugineus Fabr. — Fullväxta larver och puppor likaledes van-

liga i svamparna; av imagines iakttogos endast enstaka exemplar. Artens förstadier uppehöllo sig långt ner i fotens vävnader, imagines däremot också i spormjölet. Fullbildade skalbaggar kläcktes t.o.m. den 20/9. För många år sedan fann jag på Omberg (Ög.) puppor av arten i början av juni. Detta tyder på att *Pocadius* antingen förmår frambringa två generationer årligen eller att den saknar regelbundna utvecklingstider.

Cryptophagus lycoperdi Hbst. — Denna art observerades blott i en enda svamp, i vilken talrika imagines och även några larver förekommo. De levde tillsammans med *Lycoperdina succincta* och voro starkt nerdammade av spormjöl. Enligt L. Benick (Pilzkäfer und Käferpilze 1952 s. 130) är *Scleroderma vulgare* den vanliga värdsvampen för *C. lycoperdi.*

Lycoperdina bovistae Fabr. lyckades jag däremot ej finna på Stenshuvud. Förmodligen berodde detta på att röksvampar ej förekommo i av träd beskuggade partier, där denna art lär höra hemma, medan den andra föredrager öppna marker, gärna sådana som har lätt, sandig jord. På Kullaberg har assistent R. Charpentier i fjolårsexemplar av *Lycoperdon pyriforme* den 27/4 1958 insamlat flera larver av *L. bovistae,* vilka utvecklades till imagines 3—24/6 samma år. Även av *Lycoperdina*-arterna har sålunda imagines kläckts vid två olika tidpunkter, dels på försommaren (*L. bovistae*), men dels också på sensommaren och hösten (*L. succincta*).

Auszug

Beiträge zur Kenntnis der Biologie und Systematik schwedischer Käfer. 39—41

39. Zucht einiger Helodiden.

Es wird die Entwicklungsbiologie von *Helodes minuta* L., *H. marginata* F., *Microcara testacea* L., *Cyphon pubescens* F. und *C. padi* L. ein wenig besprochen. Von diesen Arten schlüpfen in Schonen die *Cyphon*-Arten im Spätsommer und die anderen im Vorsommer.

40. *Epuraea excisicollis* Reitter.

Die nordische Art mit diesem Namen (vgl. Horion: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer VII 1960 S. 107) ist nun auch in Schweden gefunden worden. Ich sammelte nämlich am 7. August 1960 unweit Simrishamn in Schonen ein ♂, das die sehr charakteristischen sekundären Geschlechtsmerkmale (stark erweiterte Mittel- und Hinterschienen) besitzt.

41. Käfer in Staubpilzen.

Auf dem Berg Stenshuvud in Schonen untersuchte ich am 9.8.1960 Staubpilzen (*Lycoperdon,* wahrscheinlich *L. perlatum*) vom vorigen Jahr, die auf offenem Weidegrund wuchsen. In den Pilzen lebten zahlreiche Puppen und erwachsene Larven sowie einzelne Imagines von *Lycoperdina succincta* L. und *Pocadius ferrugineus* F. Nur e i n e Pilze beherbergte *Cryptophagus lycoperdi* Hbst., Imagines in grosser Zahl und einige Larven. Die *Lycoperdina*- und *Cryptophagus*-Larven hielten sich unter den Sporen auf, die *Pocadius*-Larven dagegen im Fuss der Pilze.